Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (ceturtā palāta)

2015. gada 26. novembrī*

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu — Konkurence — LESD 101. panta 1. punkts — Analoģiska valsts tiesiskā regulējuma piemērošana — Tiesas kompetence — Jēdziens "nolīgums, kura mērķis ir ierobežot konkurenci" — Telpu nomas līgumi — Tirdzniecības centri — Enkurnomnieka tiesības iebilst pret iznomātāja veiktu tirdzniecības telpu iznomāšanu trešām personām

Lieta C-345/14

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko Augstākā tiesa (Latvija) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2014. gada 11. jūlijā un kas Tiesā reģistrēts 2014. gada 17. jūlijā, tiesvedībā

SIA "Maxima Latvija"

pret

Konkurences padomi.

TIESA (ceturtā palāta)

šādā sastāvā: trešās palātas priekšsēdētājs L. Bejs Larsens [*L. Bay Larsen*], kas pilda ceturtās palātas priekšsēdētāja pienākumus, tiesneši J. Malenovskis [*J. Malenovský*], M. Safjans [*M. Safjan*], A. Prehala [*A. Prechal*] un K. Jirimēe [*K. Jürimäe*] (referente),

ģenerāladvokāts M. Vatelē [*M. Wathelet*],

sekretārs M. Aleksejevs [*M. Aleksejev*], administrators,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2015. gada 25. jūnija tiesas sēdi,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

— SIA "Maxima Latvija" vārdā – M. Gailis un L. Mervina, advokāti, kā arī A. Šteinmanis,

— Latvijas valdības vārdā – I. Kalniņš un J. Treijs-Gigulis, pārstāvji,

— Austrijas valdības vārdā – *G. Eberhard*, pārstāvis,

— Polijas valdības vārdā – *B. Majczyna*, pārstāvis,

— Eiropas Komisijas vārdā – *N. Khan* un *F. Ronkes Agerbeek*, kā arī I. Rubene, pārstāvji,

* Tiesvedības valoda – latviešu.

ņemot vērā pēc ģenerāladvokāta uzklausīšanas pieņemto lēmumu izskatīt lietu bez ģenerāladvokāta secinājumiem,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par LESD 101. panta 1. punkta interpretāciju.

2 Šis lūgums ir iesniegts tiesvedībā starp SIA "Maxima Latvija" (turpmāk tekstā – "Maxima Latvija") un Konkurences padomi saistībā ar naudas sodu, ko šī iestāde ir uzlikusi "Maxima Latvija" par vairāku tādu telpu nomas līgumu noslēgšanu ar tirdzniecības centriem, kuros ir ietverts noteikums ar pret konkurenci vērstu mērķi.

Atbilstošās tiesību normas

3 Konkurences likuma 11. panta 1. punktā ir noteikts:

"Ir aizliegtas un kopš noslēgšanas brīža spēkā neesošas tirgus dalībnieku vienošanās, kuru mērķis vai sekas ir konkurences kavēšana, ierobežošana vai deformēšana Latvijas teritorijā, to skaitā vienošanās par:

[..]

7) darbībām (bezdarbību), kuru dēļ cits tirgus dalībnieks ir spiests atstāt kādu konkrēto tirgu vai tiek apgrūtināta potenciāla tirgus dalībnieka iekļūšana kādā konkrētajā tirgū."

Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

4 "Maxima Latvija", kas darbojas galvenokārt pārtikas mazumtirdzniecības nozarē Latvijā, apsaimnieko lielveikalus. Šī sabiedrība ir noslēgusi virkni telpu nomas līgumu ar tirdzniecības centriem Latvijā par komerctelpu nomu šajos tirdzniecības centros.

5 Izvērtējot 119 no šiem līgumiem, Konkurences padome konstatēja, ka 12 no tiem ir ietverts noteikums, ar kuru "Maxima Latvija" kā "enkurnomniekam" ir piešķirtas tiesības dot piekrišanu iznomātāja veiktajai to telpu iznomāšanai trešām personām, kuras nav iznomātas "Maxima Latvija". No lūguma sniegt prejudiciālu lūgumu izriet, ka "enkurnomnieks" ir ikdienas patēriņa preču lielveikals, kas parasti aizņem lielāko vai būtisku daļu no tirdzniecības centra platības.

6 Uzskatot, ka telpu nomas līgumi, kuros ir ietverts pamatlietā aplūkotais noteikums, ir atzīstami par vertikālajām vienošanām, kuru mērķis ir konkurences kavēšana, ierobežošana vai deformēšana, Konkurences padome pieņēma lēmumu, kurā secināja, ka ar šīm vienošanām tiek pārkāpts Konkurences likuma 11. panta 1. punkta 7. apakšpunkts un nav jāpierāda, ka ar tām praksē tiek kavēta konkrētu tirgus dalībnieku iekļūšana tirgū. Konkurences padome tādējādi uzlika "Maxima Latvija" naudas sodu 25 000 latu (LVL) apmērā (aptuveni EUR 35 770).

7 "Maxima Latvija" pārsūdzēja šo lēmumu Administratīvajā apgabaltiesā, kura ar 2013. gada 28. jūnija spriedumu šo pieteikumu noraidīja. Šī tiesa nosprieda, ka, ņemot vērā "Maxima Latvija" tirgus varu mazumtirdzniecībā, pamatlietā aplūkojamo vienošanos mērķis ir bijis vērsts uz konkurences kavēšanu un tādēļ nav jāpierāda iespējamo seku attiecībā uz konkurenci iestāšanās.

8 "Maxima Latvija" par šo spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību iesniedzējtiesā. Tā būtībā norādīja, ka Administratīvā apgabaltiesa ir pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, apstiprinot Konkurences padomes vērtējumu, saskaņā ar kuru pamatlietā aplūkoto vienošanos mērķis ir bijis vērsts uz konkurences ierobežošanu.

9 Iesniedzējtiesa norāda, pirmkārt, ka lietā nav strīda par to, ka minētās vienošanās nav tādas, kas varētu ietekmēt tirdzniecību starp dalībvalstīm. Tomēr tā uzskata, ka Konkurences likuma 11. panta 1. punkts būtībā ir analoģisks LESD 101. panta 1. punktam un ka šis likums ir jāinterpretē atbilstoši Savienības tiesību prasībām. Šī tiesa arī uzsver, ka pastāv droši zināma interese, lai no Savienības tiesībām aizgūtās tiesību normas vai jēdzieni tiktu interpretēti vienveidīgi. Minētā tiesa, otrkārt, konstatē, ka Tiesas judikatūra attiecībā uz LESD 101. panta 1. punktu neļauj pārliecinoši noteikt, vai tādas vienošanās kā pamatlietā var tikt kvalificētas par tādām, kurām piemīt mērķis ierobežot konkurenci šīs tiesību normas izpratnē.

10 Šādos apstākļos Augstākā tiesa nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai šajā lietā apskatītā vienošanās starp tirdzniecības centra telpu iznomātāju un mazumtirgotāju (enkurnomnieku), kas ierobežo iznomātāja tiesības vienpersoniski, bez enkurnomnieka iepriekšēja saskaņojuma, izlemt par citu tirdzniecības telpu iznomāšanu enkurnomnieka potenciālajiem konkurentiem, uzskatāma par tādu vienošanos uzņēmumu starpā, kuras mērķis ir nepieļaut, ierobežot vai izkropļot konkurenci LESD 101. panta 1. punkta izpratnē?

2) Vai un ar kādu mērķi ir jāveic tirgus struktūras analīze, vērtējot šādas vienošanās atbilstību LESD 101. panta 1. punktam?

3) Vai lietā apskatītās vienošanās dalībnieku tirgus vara un tās iespējamais pieaugums ir apstāklis, kas noteikti ir jāņem vērā, vērtējot šādas vienošanās atbilstību LESD 101. panta 1. punktam?

4) Ja vienošanās būtības atklāšanai un aizliegtās vienošanās sastāva konstatēšanai nepieciešama potenciālās ietekmes uz tirgu vērtēšana, vai šī potenciālā ietekme uz tirgu vienlaikus var būt pietiekama vienošanās atbilstības aizliegtas vienošanās jēdzienam konstatēšanai, nevērtējot to, vai tiešām iestājās nelabvēlīgas sekas?"

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Ievada apsvērumi

11 Ir jāizvērtē, vai Tiesai ir kompetence atbildēt uz uzdotajiem jautājumiem. Augstākā tiesa lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu ir norādījusi, ka vienošanās, par kurām ir runa pamatlietā, attiecas uz pilnībā iekšēju situāciju un neietekmē tirdzniecību starp dalībvalstīm. Tādējādi LESD 101. pants pamatlietā neesot piemērojams.

12 Šajā ziņā Tiesa vairākkārt ir atzinusi, ka tās kompetencē ir lemt par lūgumiem sniegt prejudiciālu nolēmumu, kuri attiecas uz Savienības tiesību normām, situācijās, kurās pamatlietas fakti neietilpst Savienības tiesību tiešas piemērošanas jomā, bet kurās minētās tiesību normas tomēr ir padarītas piemērojamas valsts tiesību aktos, kuros pilnībā iekšējas situācijas tiek risinātas tāpat, kā tas darīts Savienības tiesībās. Šādos gadījumos saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru no Savienības tiesībām pārņemto tiesību normu vai jēdzienu vienveidīga interpretācija, neatkarīgi no apstākļiem, kādos tos paredzēts piemērot, ir Eiropas Savienības interesēs, lai novērstu interpretācijas atšķirības nākotnē (skat. it īpaši spriedumus *Allianz Hungária Biztosító* u.c., C-32/11, EU:C:2013:160, 20. punkts, kā arī *FNV Kunsten Informatie en Media*, C-413/13, EU:C:2014:2411, 18. punkts).

13 Iesniedzējtiesa uzskata, ka tā tas ir arī Konkurences likuma 11. panta 1. punkta gadījumā, ciktāl šajā tiesību normā ir pārņemts LESD 101. panta 1. punkta pamatsaturs.

14 Šādos apstākļos ir jāsecina, ka Tiesas kompetencē ir atbildēt uz uzdotajiem jautājumiem.

Par pirmo jautājumu

15 Ar savu pirmo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai LESD 101. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tikai tas vien, ka nomas līgums par tirdzniecības centrā izvietota lielveikala telpu nomu ietver noteikumu, ar kuru nomniekam ir piešķirtas tiesības iebilst pret iznomātāja veiktu komerctelpu iznomāšanu šajā tirdzniecības centrā citiem nomniekiem, nozīmē, ka šī līguma mērķis ir konkurences ierobežošana minētās tiesību normas izpratnē.

16 Ir jāatgādina, ka, lai uz nolīgumu attiektos LESD 101. panta 1. punktā paredzētais aizliegums, tam ir jābūt tādam, kura "mērķis vai sekas" ir nepieļaut, ierobežot vai izkropļot konkurenci iekšējā tirgū. Saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru kopš sprieduma *LTM* (56/65, EU:C:1966:38) šī nosacījuma alternatīvais raksturs, uz ko norāda saikļa "vai" lietojums, liek vispirms ņemt vērā nolīguma mērķi, ievērojot ekonomisko kontekstu, kurā tas ir piemērojams (skat. it īpaši spriedumus *Pierre Fabre Dermo-Cosmétique*, C-439/09, EU:C:2011:649, 34. punkts un tajā minētā judikatūra, kā arī *Allianz Hungária Biztosító* u.c., C-32/11, EU:C:2013:160, 33. punkts).

17 Tādējādi, ja ir konstatēts nolīguma pret konkurenci vērstais mērķis, šā nolīguma ietekme uz konkurenci nav jāizvērtē. Turpretim gadījumā, ja nolīguma satura analīzē neatklājas, ka konkurencei tiek kaitēts pietiekamā mērā, būtu jāpārbauda tā sekas un, lai uz nolīgumu attiecinātu aizliegumu, jāsavāc pierādījumu kopums, no kura izriet, ka konkurence faktiski un būtiski ir tikusi vai nu nepieļauta, vai ierobežota, vai izkropļota (spriedums *Allianz Hungária Biztosító* u.c., C-32/11, EU:C:2013:160, 34. punkts; šajā ziņā skat. spriedumus *CB*/Komisija, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, 52. punkts, kā arī *Dole Food* un *Dole Fresh Fruit Europe*/Komisija, C-286/13 P, EU:C:2015:184, 116. punkts).

18 Attiecībā uz konkurences ierobežojuma "mērķa dēļ" jēdzienu Tiesa ir nospriedusi, ka tas ir jāinterpretē šauri un tas var tikt piemērots tikai noteiktiem uzņēmumu savstarpējās koordinācijas veidiem, kuru kaitējuma konkurencei līmenis ir pietiekams, lai varētu tikt atzīts, ka nav jāpārbauda to sekas (šajā ziņā skat. spriedumu *CB*/Komisija, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, 58. punkts). Šāda judikatūra izriet no apstākļa, ka noteikti uzņēmumu savstarpējās koordinācijas veidi jau pēc to rakstura var tikt atzīti par normālai konkurences funkcionēšanai kaitējošiem (spriedums *CB*/Komisija, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, 50. punkts un tajā minētā judikatūra).

19 Šajā ziņā ir vispārzināms, ka noteiktas koluzīvas darbības, kā, piemēram, horizontāla cenu noteikšana karteļos, var tikt uzskatītas par tādām, kam pēc rakstura ir negatīva ietekme, it īpaši uz preču un pakalpojumu cenām, daudzumu vai kvalitāti, tā, ka LESD 101. panta 1. punkta piemērošanas nolūkā nav jāpierāda to konkrētā ietekme tirgū (šajā ziņā skat. it īpaši spriedumu *Clair*, 123/83, EU:C:1985:33, 22. punkts). Pieredze liecina, ka šāda rīcība rada ražošanas samazināšanos un cenu pieaugumu, izraisot nelietderīgu resursu sadalījumu, kas galvenokārt kaitē patērētājiem (spriedums *CB*/Komisija, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, 51. punkts).

20 Ņemot vērā tikko atgādināto judikatūru, galvenais juridiskais kritērijs, lai noteiktu, vai nolīgums ietver konkurences ierobežojumu "mērķa dēļ", tādējādi ir konstatējums, ka šāds nolīgums pats par sevi ir pietiekami kaitīgs konkurencei, lai varētu tikt atzīts, ka tā sekas nav jāizvērtē (šajā ziņā skat. spriedumu *CB*/Komisija, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, 57. punkts).

21 Šajā lietā no Tiesai iesniegtajiem lietas materiāliem izriet, ka "Maxima Latvija" nekonkurē ar tirdzniecības centriem, ar kuriem tā ir noslēgusi pamatlietā aplūkotos līgumus. Lai arī Tiesa jau ir nospriedusi, ka šāds apstāklis nekādi neizslēdz iespēju, ka nolīgums var ietvert konkurences

ierobežojumu "mērķa dēļ" (šajā ziņā skat. spriedumu *Allianz Hungária Biztosító* u.c., C-32/11, EU:C:2013:160, 43. punkts un tajā minētā judikatūra), tomēr ir jākonstatē, ka pamatlietā aplūkotās vienošanās nav to nolīgumu vidū, saistībā ar kuriem ir vispārzināms, ka tie to rakstura dēļ vien var tikt uzskatīti par normālai konkurences funkcionēšanai kaitējošiem.

22 Pat tad, ja pamatlietā aplūkotā noteikuma potenciālās sekas būtu tādas, ka tiktu ierobežota "Maxima Latvija" konkurentu piekļuve noteiktiem tirdzniecības centriem, kuros šī sabiedrība apsaimnieko lielveikalu, šāds apstāklis – ja tas tiktu uzskatīts par pierādītu – nepārprotami nenozīmētu, ka līgumi, kuros ir ietverts šis noteikums, šī noteikuma rakstura dēļ vien nepieļauj, ierobežo vai izkropļo konkurenci atsauces tirgū, proti, vietējā pārtikas mazumtirdzniecības tirgū.

23 Ievērojot ekonomisko kontekstu, kādā ir piemērojamas tādas vienošanās kā pamatlietā, šo vienošanos satura analīze, ņemot vērā iesniedzējtiesas norādītos apstākļus, neļauj nepārprotami konstatēt tādu kaitējuma konkurencei līmeni, kas būtu pietiekams, lai minētās vienošanās varētu uzskatīt par tādām, kas veido konkurences ierobežojumu mērķa dēļ LESD 101. panta 1. punkta izpratnē.

24 Ņemot vērā visus iepriekš minētos apsvērumus, uz pirmo jautājumu ir jāatbild, ka LESD 101. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tikai tas vien, ka nomas līgums par tirdzniecības centrā izvietota lielveikala telpu nomu ietver noteikumu, ar kuru nomniekam ir piešķirtas tiesības iebilst pret iznomātāja veiktu komerctelpu šajā tirdzniecības centrā iznomāšanu citiem nomniekiem, nenozīmē, ka šī līguma mērķis ir konkurences ierobežošana minētās tiesību normas izpratnē.

Par otro, trešo un ceturto jautājumu

25 Ar savu otro, trešo un ceturto jautājumu, kas ir jāizskata kopā, iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, kādos apstākļos tādi telpu nomas līgumi kā pamatlietā var tikt atzīti par tādiem, kas veido nolīgumu, kura "sekas" ir nepieļaut, ierobežot vai izkropļot konkurenci LESD 101. panta 1. punkta izpratnē.

26 Šajā ziņā Tiesa ir nospriedusi, ka, lai novērtētu nolīguma sekas uz konkurenci, ir jāņem vērā ekonomiskais un juridiskais konteksts, kurā tas ietilpst un kurā tas kopā ar citiem nolīgumiem var kumulatīvi ietekmēt konkurenci (spriedums *Delimitis*, C-234/89, EU:C:1991:91, 14. punkts un tajā minētā judikatūra, kā arī rīkojums *Unilever Bestfoods*/Komisija, C-552/03 P, EU:C:2006:607, 84. punkts).

27 Šajā gadījumā, izvērtējot pamatlietā aplūkoto līgumu ietekmi uz konkurenci, pirmkārt, ir jāņem vērā visi tie apstākļi, kas nosaka piekļuvi atsauces tirgum, lai izvērtētu, vai konkurentam pastāv faktiskas un konkrētas iespējas uzsākt darbību aptvēruma teritorijās, kurās atrodas tirdzniecības centri, uz kuriem attiecas šie līgumi, tostarp izmantojot komerctelpas citos šajās teritorijās izvietotajos tirdzniecības centros, vai izmantojot citas komerctelpas ārpus tirdzniecības centriem. Šajā ziņā tostarp ir jāņem vērā komerctelpu pieejamība un piekļuve tām attiecīgajās aptvēruma teritorijās, kā arī tādu ekonomisko, administratīvo vai reglamentējošo šķēršļu pastāvēšana, kas nepieļauj jaunu konkurentu ienākšanu šajās teritorijās (pēc analoģijas skat. spriedumu *Delimitis*, C-234/89, EU:C:1991:91, 20. un 21. punkts).

28 Otrkārt, ir jāizvērtē apstākļi, kādos noris konkurence atsauces tirgū. Šajā ziņā ir jāzina ne tikai šajā tirgū darbojošos tirgus dalībnieku skaits un lielums, bet arī minētā tirgus koncentrācijas līmenis, patērētāju uzticība pastāvošajiem tirdzniecības nosaukumiem un patēriņa paradumi (pēc analoģijas skat. spriedumu *Delimitis*, C-234/89, EU:C:1991:91, 22. punkts).

29 Tikai tad, ja pēc pamatlietā aplūkojamo līgumu ekonomiskā un juridiskā konteksta, kā arī atsauces tirgus īpatnību padziļinātas analīzes ir ticis konstatēts, ka piekļuvi šim tirgum apgrūtina tirgū pastāvošu līdzīgu līgumu kopums, tālāk ir jāizvērtē, kādā mērā tie veicina iespējamu šī tirgus sadali, ciktāl ir aizliegti tikai tādi nolīgumi, kas ievērojami veicina šo sadali (pēc analoģijas skat. spriedumu *Delimitis*, C-234/89, EU:C:1991:91, 23. un 24. punkts). Tas, cik liela ir katra pamatlietā aplūkojamā

līguma ietekme uz šīm kumulatīvās blokādes sekām, ir atkarīgs no līgumslēdzēju pušu stāvokļa konkrētajā tirgū un līgumu darbības ilguma (pēc analoģijas skat. spriedumu *Delimitis*, C-234/89, EU:C:1991:91, 25. punkts).

30 Turklāt ir jāprecizē, ka saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru LESD 101. panta 1. punktā nav noteikts, ka šis vērtējums attiecas tikai uz pašreizējām sekām, un šajā ziņā ir jāņem vērā arī attiecīgā nolīguma vai darbības potenciālā ietekme uz konkurenci (šajā ziņā skat. spriedumu *Asnef-Equifax* un *Administración del Estado*, C-238/05, EU:C:2006:734, 50. punkts un tajā minētā judikatūra).

31 Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, uz otro, trešo un ceturto jautājumu ir jāatbild, ka tādi telpu nomas līgumi kā pamatlietā, saistībā ar kuriem pēc to ekonomiskā un juridiskā konteksta, kā arī attiecīgā atsauces tirgus īpatnību padziļinātas analīzes ir ticis konstatēts, ka tie ievērojami veicina šī tirgus iespējamo sadali, var tikt uzskatīti par tādiem, kas veido nolīgumu, kura "sekas" ir nepieļaut, ierobežot vai izkropļot konkurenci LESD 101. panta 1. punkta izpratnē. Tas, cik liela ir katra līguma ietekme uz šo sadali, tostarp ir atkarīgs no līgumslēdzēju pušu stāvokļa minētajā tirgū un šī līguma darbības ilguma.

Par tiesāšanās izdevumiem

32 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (ceturtā palāta) nospriež:

1) **LESD 101. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tikai tas vien, ka nomas līgums par tirdzniecības centrā izvietota lielveikala telpu nomu ietver noteikumu, ar kuru nomniekam ir piešķirtas tiesības iebilst pret iznomātāja veiktu komerctelpu šajā tirdzniecības centrā iznomāšanu citiem nomniekiem, nenozīmē, ka šī līguma mērķis ir konkurences ierobežošana minētās tiesību normas izpratnē;**

2) **tādi telpu nomas līgumi kā pamatlietā, saistībā ar kuriem pēc to ekonomiskā un juridiskā konteksta, kā arī attiecīgā atsauces tirgus īpatnību padziļinātas analīzes ir ticis konstatēts, ka tie ievērojami veicina šī tirgus iespējamo sadali, var tikt uzskatīti par tādiem, kas veido nolīgumu, kura "sekas" ir nepieļaut, ierobežot vai izkropļot konkurenci LESD 101. panta 1. punkta izpratnē. Tas, cik liela ir katra līguma ietekme uz šo sadali, tostarp ir atkarīgs no līgumslēdzēju pušu stāvokļa minētajā tirgū un šī līguma darbības ilguma.**

[Paraksti]